

La Justícia lingüística

L'ús del català a l'administració de Justícia no ha avançat gaire els darrers anys. Però alguns estats plurilingües ja han superat problemes lingüístics semblants. Especialistes belgues, suïssos, canadencs i catalans n'opinen.

L'estat espanyol no és pas l'únic que té, dins el seu territori, més d'una llengua oficial. Suïssa en té quatre; Bèlgica, tres; i el Canadà, dues. Però si en aquests tres últims estats, en determinats territoris, tot-hom té dret de ser jutjat sense intèrprets en la llengua materna —si aquesta és una de les oficials—, als Països Catalans, el castellà domina la Justícia, i és la llengua d'instrucció dels processos judicials. Els esforços de l'administració per canviar les coses donen, aparentment, resultats ben pobres. S'avança molt lentament. Per aquesta raó, el Consell General del Poder Judicial i els Departaments de Justícia i Cultura de la Generalitat de Catalunya, per tal d'observar com han legislat els països amb més tradició —com diu la consellera Núria de Gispert—, varen organitzar no fa gaire unes jornades d'estudi sobre l'administració de Justícia als estats plurilingües.

A Bèlgica el sistema és totalment lògic: si el procediment s'obre en una llengua, el tramita un jutjat que treballa només en aquesta llengua. "Ja ens aniria bé això", comentava una assistent a les jornades, membre de l'administració basca. A l'estat belga, hi coexisteixen tres llengües oficials: el francès, el neerlandès i l'alemany, malgrat la creença popular que només n'hi hagi dues. Però això no vol pas dir que conviuen, com conviuen a l'estat espanyol. El territori belga és estrictament dividit en tres regions de llengües diferents, i només Brussel·les és una regió bilingüe. La llei diu que les perso-

nes tenen el dret de fer servir qualsevol d'aquestes tres llengües en la seva relació amb l'administració de Justícia a tot el territori. I els garanteix que, en tot procediment legal, la llengua utilitzada serà la de la persona implicada.

Unilingüisme territorial belga. Curiosament, a Bèlgica no hi ha bilingüisme en sentit propi: "Els tribunals són unilingües i tramiten tot els procediments en una única llengua, que es corres-

A Bèlgica, es garanteix als ciutadans que en tot procediment judicial s'utilitzarà la seva llengua.

pon amb la de la regió unilingüe on tenen la seu", explica Francis Delperée, professor de dret constitucional de la Universitat Catòlica de Lovaina. És a dir, si una persona de parla francesa comet un delicte en una regió flamenca, on tots els jutjats són de llengua neerlandesa, el seu expedient serà traslladat a un jutjat francòfon; i viceversa. Així, en l'exercici d'activitats públiques, resta totalment exclòs l'ús d'una llengua diferent de la que és oficial a cada regió. A la regió valona, només francès; a la regió flamenca,

només neerlandès. I perquè això sigui possible, per exemple, hi ha dos jutges de guàrdia, un de francòfon i un de neerlandòfon, vint-i-quatre hores el dia, puntualitza Eugène Frencken, magistrat president del Tribunal de Primera Instància de Brussel·les.

Així, a Bèlgica, només els magistrats de les altes instàncies de la Justícia, com el Tribunal de Cassació, han de ser bilingües i poden jutjar en més d'una llengua. Per això han de passar un difícilíssim examen de competència en la segona llengua: "fins i tot hi arriben a preguntar els noms de les parts de les caravel·les de Cristòfol Colom", il·lustra el professor Delperée. En tot cas, la gran majoria de jutges només instrueixen en la llengua en què hagin obtingut la llicenciatura, que els mena cap a un jutjat francòfon o neerlandòfon. Per fer-se una idea del panorama, val a dir que el 98% dels dos mil jutges de la regió de Brussel·les són unilingües. I no hi ha cap exigència de bilingüisme. Pel que fa als 85.000 ciutadans germanòfons, la major part es troba agrupada al districte judicial d'Eupen, on l'administració funciona exclusivament en alemany.

Què en diuen els experts del nostre país, d'aquest sistema? "La situació de Bèlgica (deu milions d'habitants) i la de Catalunya són més semblants que no ens pensàvem —afirma Josep Niubó Claveria, magistrat del jutjat d'instrucció número nou de Barcelona—. Podríem copiar bastant el sistema belga. Aquí es fan actuacions en català, que es documenten en castellà perquè

molts funcionaris ignoren el català”.

El cas de Suïssa. Suïssa, com Bèlgica, també es regeix pel principi de la territorialitat de la llengua. Però, aquí, no n'hi ha tres, sinó quatre, de llengües oficials: alemany, francès, italià i rètic. Tot i que el rètic o romanx, segons la constitució només és oficial en el tracte amb la població minoritària que el parla (vora un 2%) —puntualitza el jutge del Tribunal Europeu de Drets Humans, Luzius Wildhaber.

La situació hi és, tanmateix, força més complicada. La llei garanteix la possibilitat d'adreçar-se a qualsevol tribunal en una llengua oficial, però no que el procediment s'instrueixi en la llengua pròpia de l'afectat, com a Bèlgica. Així, en un mateix procés pot haver-hi documents en més d'una llengua, i alguns seran traduïts o no segons l'habilitat lingüística del jutge.

A més, cadascun dels vint-i-sis cantons que formen Suïssa gaudeix d'una gran autonomia, especialment en l'àmbit judicial, diu Alexandre Papaux, magistrat del Tribunal Cantonal de Friburg (Suïssa). Això significa que el cantó pot decidir independentment de la Federació quina és la seva llengua oficial i imposar-la com a llengua judicial. I normalment ho fa basant-se en criteris de majoria de residents d'una parla concreta. Així, només tres cantons són bilingües (Friburg, Berna, Valais) i un és trilingüe (Grisons).

Cal destacar que el cantó de Friburg és bilingüe, però, per decisió judicial. El Tribunal Federal suís va estimar que no hi havia homogeneïtat lingüística quan la minoria representava un 30% de la població. Per això, només les minories lingüístiques importants tradicionalment implantades en algun lloc poden invocar amb alguna garantia d'èxit la llibertat de llengua

en la relació amb l'autoritat pública, explica Alexandre Papaux, que també va ser present a les jornades. Dret d'emprar la pròpia llengua, sí, però on aquesta llengua sigui majoritària.

A més, Suïssa té les seves peculiaritats. Un informe adreçat al Parlament suís sobre el plurilingüisme helvètic conclou, d'una banda, que les poblacions de parla italiana i rètica cada cop són més aïllades, tot i el reconeixement oficial de la seva llengua. D'una altra, germanòfons i francòfons mai no es comuniquen en cap de les dues llengües pròpies quan es troben, sinó en anglès. I, per a acabar de complicar la troça, el 70% dels suïssos germanòfons només parlen un dialecte que no té res a veure amb la variant de l'alemany oficial (Hochdeutsch) que és la llengua judicial i la dels mitjans de comunicació estatals.

D'esquerra a dreta, Eugène Frencken, Josep Niubó Claveria i Francis Delperée. Tots tres van participar en les jornades organitzades pel Consell General del Poder Judicial i els departaments de Justícia i Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Finalment, el Canadà. Natu-